

حجه الاسلام والمسلمین
موسوی تبریزی
دادستان کل انقلاب اسلامی

قوانین غیر در اسلام

محراب

هشتم: کیفیت کیفر اهل کتاب و اقلیتهای مذهبی در حکومت اسلامی:

مسئله "کفار حرمی" محسوب شده و آن احترام و امنیت و برخورداری از منافع اجتماعی را نمی‌توانند داشته باشند.

قانون اساسی در اصل سیزدهم میگوید: "ایرانیان زرتشتی، کلیبی و مسیحی تنها اقلیتهای دینی شناخته میشوند که در حدود قانون در انجام مراسم دینی خود آزادند و در احوال شخصی و تعلیمات دینی برطبق آئین خود عمل میکنند."

برای روشن شدن اذهان، شرایط ذمه را با اختصار توضیح می‌دهیم:

اگر افراد اهل کتاب زرتشتیها و مسیحیها و یهودیها در جامعه اسلامی و زیر لاسوای حکومت اسلامی بخواهند زندگی کنند و

سائلی که در شرایط ذمه گفته شد امنیت - جان و مال و عرض و حقوق انسانی آنان در پناه اسلام و قوانین اجتماعی آن محفوظ و محترم است و مجریان احکام و قوانین اسلام و دولت و مأمورین انتظامی و مسئولین قضائی موظفند که از حقوق و منافع بحق آنان دفاع نمایند و جلوی متجاوزین به حقوق آنانرا بگیرند و از تمام مزایای مملکتی و منابع طبیعی مانند مسلمین آنها را برخوردار نمایند البته شرایطی هست که به شرایط ذمه معروف است و اهل کتاب با تعیین دولت اسلامی باید شرایط و مقررات حکومتی و اسلامی را عمل نمایند و اگر تحت مقررات و شرایط حکومت اسلامی در نمایند

قبلا لازم است بدانیم که تحت لوای حکومت اسلامی، اقلیتهای مذهبی برسمیت شناخته شده از طرف اسلام مانند یهود و نصاری و مجوس (زردشتیها) که با اهل کتاب معروفند با شرایطی می‌توانند در کمال راحتی و آسایش زندگی کنند و اجتماعات مذهبی خود را تشکیل بدهند و معبد و کنیسه و کلیسای خود را در کشور اسلامی حفظ کنند و در میان خودشان و برای فرزندان خودشان به تعلیم و تربیت و آموزش مذهبشان بپردازند و از کلیه مزایا و حقوقی که یک مسلمان در اجتماع برخوردار است آنها نیز برخوردار باشند - بجز

شرائطی را بپذیرند اهل ذمه نامیده میشوند
شرائط ذمه بطوریکه محقق در کتاب شرائع
فرموده است شش چیز است:

۱- قبول جزیه: یعنی مقدار مالیاتیکه
ولی و حاکم مسلمین و با دولت اسلامی
بر عهده آنها قرار میدهد که سالیانه باید
بپردازند البته تعیین مقدار مالیات و اینکه
بتعداد نفوس مالیات بپردازند و یا بحساب
زمینهاییکه دارند، بعهدہ امام و حاکم
مسلمین است که طبق مصالح جامعه اسلامی
مشخص نماید.

۲- اینکه هرگز آنچه را منافات با امان
از طرف ولی مسلمین دارد انجام ندهند
مانند مبارزه با حکومت اسلامی، ایجاد دره-
گیری و آشوب در جامعه، کمک رسانی به
شترکین و دشمنان حکومت اسلامی، جاسوسی
بنفع اجانب و هرگونه توطئه علیه دولت
و رژیم اسلامی که اگر بر خلاف این دو شرط
رفتار نمایند یعنی جزیه و مالیات ندهند و
یا در توطئه‌های گوناگون - بهر نحوی -
شرکت نمایند محارب محسوب شده و از ذمه
وامان اسلام خارج میشوند.

۳- مسلمانان را بهیچ وجه مورد آزار و
اذیت خود قرار ندهند و بر خلاف احکام
اسلام با آنها رفتار ننمایند. مانند ارتکاب
عمل زنا و لواط و سرقت و پناه دادن اجانب
و امثال آنها.

۴- اینکه به انجام گناهان، تظاھر
نکنند. مانند مشروب خواری علنی، خوردن
گوشت خوک در ملاعام و ازدواج با محرمان
که اگر به یکی از گناهان مذکور تظاهر کنند
از ذمه خارج شده و احکام اهل ذمه درباره
آنان جاری نیست.

۵- معبد و کنیسه و کلیسای تازمای غیر از
آنچه دارند درست نکنند ولی در همان -
هاییکه دارند می‌توانند عبادت و همدیگر
را ارتداد کنند.

۶- بپذیرند که احکام اجتماعی و حقوقی
و جزائی و اقتصادی اسلام درباره انسان
اجراء شود البته در رابطه با شرائط سوم تا
ششم (چهار شرط اخیر) میان فقهای اسلام،

اختلاف است و بیشتر فقها مانند خود محقق
و دیگران فرموده‌اند که دو شرط اولی را اگر
عمل نکنند از ذمه اسلام خارج میشوند ولی
در رابطه با چهار شرط اخیر، ولی مسلمین
و دولت اسلامی می‌تواند از ابتدا در ضمن
قرارداد ذکر کند و از شروط ذمه بشمارد که
در اینصورت اگر عمل نکنند از ذمه خارج
میشوند و می‌تواند که ضمن شروط بحساب
نیاورد و در اینصورت اگر مرتکب خلافهای
مذکور در چهار شرط شدند مانند همسه
مسلمین، مجازات میشوند و احکام جزائی
اسلام در باره آنان اجراء میگردد لکن از
ذمه اسلام خارج نمیشوند و همچنان، جان
و مال و عرض آنان محترم و در پناه دولت
اسلامی محفوظ است و متجاوزین به حقوق -
شان مجازات میشوند.

المسلمین، و ضرب فيه اظهار منكر في دار
الاسلام و ذكر هذه الأشياء كلها تأكيد وليس
بشرط في صحة العقد...

- آنچه در قرارداد با اهل ذمه لازم است
شرط بشود دو قسم است: ۱- چیزهاییکه
فعل آنها بر آنان واجب است ۲- اعمالیکه
ترک آنها و اجتناب از آنها بر اهل ذمه
لازم است.

اما قسم اول دو چیز است: اول پرداختن
جزیه (مالیات) به دولت اسلامی. دوم -
بعهدہ گرفتن عمل به احکام اجتماعی
مسلمین اعم از قوانین سیاسی و اقتصادی و
نظامی و انتظامی که جنبه عمومیت و اجتماعی
بودن دارند. (۱) و این دو شرط را باید در
ضمن قرارداد، کتبا و با شفاها ذکر کرد و اگر
در قرار داد فراموش بشوند باطل است و

اصل ۱۳ قانون اساسی:

ایرانیان زرتشتی، کلیمی و مسیحی تنها اقلیتهای دینی شناخته
میشوند که در حدود قانون در انجام مراسم دینی خود آزادند و در
احوال شخصیه و تعلیمات دینی بر طبق آئین خود عمل می‌کنند.

قرار داد منعقد نمیشود برای اینکه بروردگار
متعال میفرماید: "حَتَّى يُعْطُوا الْجِزْيَةَ عَنْ
يَدٍ وَهُمْ حَاغِرُونَ" (۲)
مراد از "صغار" کردن نهادن به احکام
مسلمین و اجرای آن است. و اما قسم دوم نیز
خود سه قسم دارد اول - اعمالیکه انجام
آنها منافات با امان نامه دارد و با ارتکاب
آنها از امان اسلام خارج میشود. دوم -
اعمالیکه به مسلمین ضرر میرساند. سوم -
متظاهر بودن با اعمالیکه در اسلام از منکرات
محسوب میشود و اگر این سه چیز را در قرارداد
ذکر کردند بهتر است ولی اگر ذکر نکردند
قرارداد، باطل نمیشود. سپس میفرماید: اما
قسم اول که منافات با امان دارد، مانند
اینکه اجتماع کنند و تشکیلات منجسم و

مرحوم شیخ بزرگوار، طوسی (ره) در -
کتاب مبسوط، جلد ۲، صفحه ۲۳ میفرماید:
"فصل فيها بشرط علی اهل الذمة:
المشروط في عقد الذمة ضربان: احدهما
يجب عليهم فعله والآخر يجب عليهم
الكف عنه، فما يجب عليهم فعله علی
ضربين: احدهما بذل الجزية والآخر التزام
احكام المسلمين ولا بد من ذكر هذين
الشرطين في عقد الجزية لفظاً و نطقاً، فان
اغفل ذكرهما او ذكر احدهما لم ينعقد،
لقوله تعالى: "حَتَّى يُعْطُوا الْجِزْيَةَ عَنْ يَدٍ وَ
هُمْ حَاغِرُونَ" (التوبة ۲۹) و الصغار التزام
احكام المسلمين و اجراءها عليهم. و اما
ما يجب الكف عنه فعلى ثلاثة اضراب: ضرب
فيه منافاة الأمان، و ضرب فيه ضرر علی -

منظمی درست کنند و یا به تشکیلات دشمن مسلمین بپیوندند و علیه اسلام و مسلمین بجنگند و اگر اینچنین کنند عهد و پیمان با حکومت اسلامی را شکستعاند ، خواه در قرارداد این مطلب یادآوری بشود یا نه برای اینکه شرائط ذمه بجهت اینستکه اهل کتاب ، در امان مسلمین و اسلام باشند و مسلمانان نیز از خیانت و ظلم و تجاوز آنها در امان باشند .

و اما قسم دوم - که انجام آنها موجب متضرر شدن مسلمین است - شش چیز است : اول و دوم با زنهای مسلمین زنا و یا به اعتقاد خودشان ازدواج کردن . سوم - مسلمانها را با حيله و تبلیغ و توطئه از اسلام منحرف کردن . چهارم - راهزنی در جادههای مسلمین و بستن راهها بروی مسلمین . پنجم - نقاط ضعف و عیبهای مسلمین را در اختیار اجانب و کفار محارب گذاشتن . ششم - علیه مسلمین جاسوسی کردن و اطلاعات سری و ویژگیهای نظامی و اقتصادی و اخلاقی مسلمین و دولت و نظام اسلامی را بوسیله نامه یا هر وسیله دیگر (تلغف ، تلکسی ، تلگراف ، بی سیم و ...) در اختیار گروهها و احزاب و دولتهای مخالف حکومت اسلامی و محارب با آن گذاشتن .

و هر کدام از این شش قسمت اگر حسین قرار داد ذکر شده در صورتیکه اهل کتاب مرتکب شوند از امان اسلام خارج میشوند برای اینکه نقض عهد و پیمان خودشان انجام داده اند و حریم قرارداد و امان نامه را شکستعاند و حاکم و ولی مسلمین و دولت اسلامی مختیر استکه آنها را اعراج کند و یا در صورت مقاومت ، با آنها مانند کفار حربی رفتار نماید و حکم محارب در باره آنان اجرا کند . و اگر در قرار داد ذکر نشده باشد با ارتکاب آن اعمال ، از امان مسلمین و اسلام خارج نمیشوند لکن مانند مسلمین - اگر اینگونه اعمال را انجام دهند - مجازات میشوند اگر حد مشخص در اسلام در باره جرائم ارتکابی باشد همان را در باره مرتکبین

اعمال میکنند ، و اگر نباشد حاکم شرع با نظر و تشخیص و صلاحدید خود ، حکم تعزیر میدهد . و اگر اهل کتاب ، خداوند متعال و یا رسول الله (ص) را سب نمایند و فحاشی کنند باز مانند مسلمین ، قتل آنها واجب است و عهد و پیمان بسته شده شکسته میشود . و از امان اسلام خارج میشوند . و اما قسم سوم - که تظاهر به منکر در دار المسلمین باشد و ضرری بر مسلمین نداشته باشد مانند ساختن معبد و کنیسه و کلیسای بیشتر از مقدار موجود در زمان قرارداد - بدون اجازه حکومت اسلامی - و ساختن ساختمانهای بسیار بلند که بخانه مردم مسلمان اشراف داشته باشد و بلندتر از ساختمانهای مسلمین باشد و ناقوس زدن و خوک وارد کردن و مشروب خواری و فروش

هستند و با مجوس (زرتشتیها) نیز باید معامله اهل کتاب کرد و همانند آنها با آنان رفتار نموده بعضی از روایات دلالت دارند که آنها نیز اهل کتابند . مرحوم صاحب جواهر در کتاب جواهر میفرماید : " و کذا من له شبهة کتاب وهم المجوس بلا خلاف اجده فیه الا من ظاهر المحکی عن العمانی فالحقیم بعباد الاوثان و غیرهم ممن لا یقبل منهم الا الا سلام ولکن قد سبقه الا جماع بقسمیه و لحقه و تظافرت التصویف بخلافه " . - از کسانیکه اهل ذمعاوند و از آنها جزیه و مالیات باید گرفت بیهودونصاری و کسانیکه شبهه کتاب در آنها هست که مجوس هستند (۳) در این زمینه روایات زیادی وارد شده است . ما به چند نمونه کفایت میکنیم :

اگر اهل ذمه تشکیلات منسجم و منظمی درست کنند و یا به تشکیلات دشمن مسلمین بپیوندند و علیه اسلام و مسلمین بجنگند ، عهد و پیمان را با حکومت اسلامی شکسته اند ، خواه در قرارداد ، این مطلب یادآوری شده باشد یا نه .

۱ - مرحوم طوسی در کتاب مجالس ، حدیثی از امام رضا - علیه السلام - نقل میکند که بوسیله پدر بزرگوار و اجداد طاهرین خود از امام سجاد ، علی بن الحسین (ع) نقل میکنند که فرمود :

" ان رسول الله (ص) قال : سَوَّابِیْمٌ سَفَّاهٌ لَیْکِتَابٌ - یعنی المجوس - رسول الله (ص) فرمودند : رفتارشان با مجوس مانند روش شما با اهل کتاب باشد .

۲ - شیخ مفید - رضوان الله تعالی علیه - در کتاب مقنعه از امیرالمؤمنین (ع) نقل میکند که فرمودند :

" المجوس انما الحقوا بالیهود والنصاری فی الجزیه والذیات لانه قد کان لهم فیما مضی کتاب " . بقیه در صفحه ۴۴

آن که در ملا عام و در انظار مردم مسلمان انجام گیرد واجب استکه اهل کتاب از همه آنها اجتناب کنند ، خواه در امان نامه ذکر بشود یا نه و اگر یکی از اطفال مسوق را مرتکب شدند از ذمه و امان ابلام خارج نمیشوند لکن طبق حکم اسلام ، حد و پسا تعزیر در باره آنها اجرا میشود . تا اینجا تقریباً بیانات شیخ طوسی را بخاطر اهمیت مطلب نقل کردیم و در کتابهای فقهی شیعه در رابطه با مسائل و شرائط اهل ذمه بحث زیاد شده است . ما برای آشنائی خوانندگان گرامی ، فهرست وار به چند مسئله اشاره میکنیم :

۱ - اهل کتاب از نظر فقهای اسلام و طبق روایات واصله ، فقط یهود و نصاری